

6.11.2023

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto

Lausuntopyyntö

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Teema: Kuntatalous ja TAE2024 - Kuntatalouden näkymät vuonna 2024 sekä pidemmällä aikavälillä (ottaen huomioon mm. indeksijarrun, OKM puolen lisärahoituksen sekä sote-uudistuksen ja TE-palvelu-uudistuksen tuomat muutokset). Negatiivisen valtionosuuden kunnat ilmiönä.

Määräaika: Kirjallinen asiantuntijalausunto pyydetään toimittamaan viimeistään kokousta edeltävänä arkipäivänä klo 12.00 mennessä.

Lisätietoja antaa: valiokuntaneuvos Jonna Berghäll, puh. 09 432 2055

Vastausosoite: kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Lähettilä: valiokuntakanslian sihteeri Kaisa Iso-Sipilä, puh. 09 432 2053

Jakelu, kutsutaan paikalle: Suomen Kuntaliitto

Jakelu, kirjallinen lausunto: sosiaali- ja terveysministeriö, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Ensi- ja turvakotien liitto, Naisten Linja Suomessa ry, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö, Suomen nuorisolan kattojärjestö Allianssi ry, MIELI Suomen Mielenterveys ry, Mielenterveyden Keskusliitto ry, Mielenterveysomaisten keskusliitto FinFami, Psykososiaalinen förbundet rf, Mielenterveysyhdistys HELMI ry, HUS-yhtymä, Hoitotyön Tutkimussäätiö, Hiv-säätiö/Hivpoint, Helsingin Diakonissalaitos, Espoon kaupunki, Joensuun kaupunki, Posion kunta, Rovaniemen kaupunki, Vaasan kaupunki, Hangon kaupunki, Kaavin kunta, Kemin kaupunki, Kouvola kaupunki, Pertunmaan kunta, Kyyjärven kunta, Laukaa, Eurajoki, Kaskinen

<https://eur02.safelinks.protection.outlook.com/?url=https%3A%2F%2Fwww.eduskunta.fi%2Ffi%2Fvaliokunnat%2Fsivut%2Fasiantuntijan-kuuleminen.aspx&data=05%7C01%7Cmira.pih-laja%40vaasa.fi%7C5368a330f34c4b73e5f308dbd6c6df94%7Cca90073cd8ee46ecb57cb4683bbb42cb%7C0%7C0%7C638339921874058050%7CUnknown%7CTWFpbGZsb3d8eyJWIjoIMC4wLjAwMDAiLCJQIjoiV2luMzIiLCJBIiI6Ikhaw-wiLCJXVCi6Mn0%3D%7C3000%7C%7C%7C&sdata=wJoYHeZCbQ0%2BXLwDSa0Kt2qJSQhcfLbTqya6b04jBL4%3D&reserved=0>

6.11.2023

Vaasan kaupungin kirjallinen asiantuntijalausunto

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto tiistai 07.11.2023 klo 09.30 / HE 41/2023 vp

Vaasan kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua kuntatalouden näkymistä.

TE-uudistuksen osalta kysymyksessä on erittäin suuri uudistus, joka vaikuttaa laajasti sekä kuntien lakisääteisiin palveluihin että kuntien talouteen.

Vaasan kaupunki toivoo eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaoston kiinnittävän huomiota seuraaviin asioihin hallituksen budjettiesityksen käsittelyssä.

TE-uudistuksen päälinjaukset suhteessa valtionosuuksien tuloleikkauksiin

Tehtävien resurssoinnin ja rahoituksen tulee olla oikeasuhtaista ja siirrettävien tehtäväkokonaisuuksien asiakaslähtöisiä ja selkeitä palvelukokonaisuuksia. Hyväksytyn TEPA2024 lain mukainen VOS-rahoitus on jo lähtökohtaisesti alijäämäinen monille kunnille, Vaasa on yksi näistä kunnista. Nyt talousarvioissa esitetään lisää vähennyksiä kuntien valtionosuuksiin.

Osaavan työvoiman saatavuus on yksi Suomen tulevaisuuden suurimmista haasteista, näin myös Vaasassa. Uudet palvelukokonaisuudet tukevat kuntien olemassa olevia elinvoimatehtäviä, mutta mikäli työ- ja elinkeinopalveluiden hoitoon osoitettuja määrärahoja leikataan siten, että valtionosuus on uusien tehtävien siirtyessä pienempi kuin nykyisillä velvoittavilla tehtävillä, ei järjestämisvastuullisilla kunnilla ole tosiasiallista mahdollisuutta tuottaa yhdenvertaisia, tasarvoisia ja laadukkaita elinvoimapalveluita muodostetuille työllisyysalueille. Tämä rapauttaisi työllisyystavoitteet, ei pelkästään alueellisella vaan myös valtakunnallisella tasolla. Lisäksi heikennykset kuntien tulorahoitukseen heikentäisivät kuntien mahdollisuuksia tuottaa laadukkaita ja monipuolisia palveluita eli heikentäisivät kuntien palveluinfrastruktuuria ja sitä kautta heikentäisivät myös kilpailukykyä ja mahdollisuuksia houkutella kansainvälisiä investointeja sekä kv-osajia alueelle. Tämä heikentää valtakunnan tasolla koko Suomen kilpailukykyä, vaikutukset ulottuisivat hyvin todennäköisesti työllisyyden ja palveluinfrastruktuurin lisäksi myös vihreän siirtymän ja energiaomavaraisuuden tavoitteisiin.

Asiakashallinnan tietojärjestelmien kokonaisuus vaatii myös paikallisia panostuksia

Työllisyyden edistäminen vaatii laajaa, organisaatorajat ylittävää yhteistyötä. Vaasan kaupunki katsoo, että TE-uudistuksen myötä järjestämisvastuussa olevan toimijan näkökulmasta on varauduttava myös paikallisiin tietojärjestelmähankintoihin, sillä KEHA-keskuksen kautta saatavien tietojärjestelmien kokonaisuudesta on jätetty pois monia palveluiden hoitamisen kannalta elintärkeitä kokonaisuuksia. Tämän kokonaisuuden rahoitusta ei ole mitenkään otettu huomioon VOS-rahoituksessa, eikä riittävästi myöskään vuoden 2024 talousarviossa.

6.11.2023

Kotoutumispalveluiden rahoituksen leikkaukset HE VN/8329/2023

Vaasan kaupunki näkee, että muutosehdotus, joka takaa kaikille kunnille tasa-arvoiset ja yhdenvertaiset valtionosuudet kotoutumisen palveluihin on kannatettava. Laskennallisen korvauksen leikkaus kohdistuu kuitenkin suoraan pakolaisia vastaanottaviin kuntiin, vuodelle 2027 leikkauksella on esitetty kertyvän säästöä 25,2 miljoona euroa.

Laskennallisen korvauksen korvausajan lyhentäminen kasvattaa painetta kunnan yleisneuvontaan, mahdollisesti myös hyvinvointialueen sosiaalihuollon palvelutarvetta. Kotoutuja-asiakkaiden ohjauksen ja neuvonnan tarve ei siis vähene, vaikka kotoutumisaika lyhenee.

Vaasan väestönkasvu perustuu vahvasti maahan muuttoon. Vaasan kaupunki näkee, että kotoutumisen resurssien leikkaaminen ei edistä hallitusohjelman työllisyystavoitteiden toteuttamista.

Kuntatalouden näkökulmasta kotoutumisen palveluiden kokonaisuuteen liittyvät leikkaukset yhdistyvät työllisyyspalveluiden rahoituksen leikkauksiin kriittisellä tavalla, jolloin leikkausten yhteisvaikutukset heikentävät kuntien mahdollisuuksia hoitaa laadukkaasti niille tulevia uusia palvelukokonaisuuksia.

TE-uudistuksen menorahoitus eli kannustinmalli

Valtion ohella kunnat rahoittavat työttömyyden kustannukset, hyvinvointialueelle ei lainsäädännössä ole määritelty mitään kannustimia eikä kustannusvastuita, vaikka kriittiset palvelut näiden kulujen syntymisen kannalta keskeisten asiakasryhmien (kuten kuntoutuksen työtoiminnan asiakkaat) palvelusta ovat 1.1.2023 alkaen Hyvinvointialueiden vastuulla. Vaasan kaupunki pitää tätä erittäin haasteellisena.

TE-uudistusten kokonaisuus ja välivaihe vuosina 2023-2024

Hyvinvointialueuudistuksessa alueiden muodostusta ja palveluiden kehittämistä tuettiin siihen korvamerkityllä hankerahoituksella jo ennakoivasti. Kunnille ei ole tarjottu mitään taloudellista tukea TE-uudistuksen valmisteluun vuosille 2021-2023.

Siirtymäkausi ja siirtymän resursointi

Vaasan kaupunki on huolissaan siitä, että valtiolta kuntiin siirtyvien palveluiden muutoksen kokonaisvaikutuksia ei ole riittävästi tunnistettu ja että muutoksen hallittuun läpiviemiseen ei ole riittävästi varauduttu. Vaasan kaupunki näkee, että kyseessä on niin laaja ja rakenteita uudelleenjärjestävä muutos, että valmistelun yhteydessä pitäisi tarkastella useamman vuoden siirtymäkautta. 1.1.2025 voimaan tulevan lainsäädännön mukaisesti siirtymävaiheen palvelutuotannon rahoitusmalli koskisi vain vuosia 2025 (75% nykytilan mukaisesti) sekä 2026 (50% nykytilan mukaisesti) eikä muutoksen valmistelulle ole tarjottu tai luvassa juuri mitään rahoitusta. Valtion talousarvioissa vuodelle 2024 on tulossa valtakunnallisesti minimaalisen pieni valmistelurahoitus, josta ei riitä alueille tosiasiallisesti juuri mitään. Vaasan kaupunki näkee, että aktiivisen muutosvaiheelle tulisi varata myös riittävä toiminnallinen ja taloudellinen tuki.

6.11.2023

OKM puolen lisärahoitus koskee vain pieniä palvelukokonaisuuksia

OKM:n hankerahoituksella on voitu kehittää maahan tulon syystä riippumattomia matalan kynnnyksen tieto- neuvonta ja ohjauspalveluita. Osaamiskeskusrahoitus puolestaan ei ole ollut valtakunnallista, vaan sitä ovat saaneet vain muutamat kunnat/alueet. Jatkuvan oppimisen palveluiden hankerahoitus kohdentuu koulutuskenttään yleisesti, ei suoraan työllisyyden hoidon osaamisen kehittämisen kokonaisuuteen tai maahan muuttajien koulutuksiin. Tämän rahoituksen vaikutukset ovat näin ollen varsin vaatimattomat suhteessa kuntien uusien tehtävien määrään.

Indeksikorotuksia on luvassa toisen asteen koulutukseen, mutta toisaalla talousarvioissa leikataan muualta sivistyksen kokonaisuudesta. Näin ollen kunnan näkökulmasta tässäkin kokonaisuudessa on VOS-leikkauksia, ei pelkästään lisärahoitusta.

Kuntaekosysteemin kokonaisuuden hyödyntäminen on ollut TE-uudistuksessa kustannustehokkuuden mahdollistamisen väline, mutta mikäli valtionosuuksia leikataan runsaasti alkaneella hallituskaudella, nämä mahdollisuudet hupenevat olemattomiin.

Kuntatalous ja TAE2024 - Kuntatalouden näkymät vuonna 2024 sekä pidemmällä aikavälillä

Kaupungin taloudelliset näkymät ovat heikentyneet merkittävästi sen jälkeen, kun sote-uudistus astui voimaan. Viimeisimpien ennusteiden mukaan verorahoitus vähenee 18 miljoonalla eurolla vuoteen 2024 mennessä, mikä voidaan verrata kaupungin kertyneeseen 12,6 miljoonan euron ylijäämään vuoden 2022 tilinpäätöksessä. Kiinteistöveron maan ja rakennusten erottelua koskeva lainsäädäntömuutos ei vaikuta kaupungin talouteen merkittävästi. Vuoden 2024 talousarviesitys sisältää joitakin sopeutustoimenpiteitä, kuten tuntiresurssin vähentämisen, mutta kaupunki ei silti onnistu tasapainottamaan budjettia saavuttaakseen nollatuloksen. Vuodelle 2024 budjetoidaan noin 6 miljoonan euron alijäämä. Vuodesta 2025 eteenpäin alijäämien ennustetaan olevan noin 8 miljoonaa euroa vuodessa, ellei lisätoimenpiteitä tasapainottamiseksi toteuteta. Ellei sopeutustoimenpiteitä tehdä ollenkaan vuonna 2024, kaupungin tase kääntyy alijäämäiseksi jo vuonna 2025.

Lausunnon valmisteluun osallistuivat Vaasan kaupungin hyvinvointipalveluista työllisyyden kehittämisen ja kotoutumispalveluiden edustajat koskien erityisesti TE- ja KOTO-uudistuksien taloudellisia vaikutuksia. Kuntatalouden ja TAE2024 kokonaisuuden osalta lausunnon valmisteluun osallistui myös talous- ja strategiajohtaja Cecilia Raunio.

Kunnioittaen



Jari Karjalainen
konserniohjauksen johtaja
Vaasan kaupunki

Liitteet

Jakelu valiakuntakanslian sihteeri Kaisa Iso-Sipilä, kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi